

ENTREVISTA A JOSEP SERRADELL, 'ROMAN', VETERÀ DIRIGENT COMUNISTA

Text: JOAN ALCARAZ / Fotos: MARC VILA

"Per ser clandestí cal ser espavilat"

Les seves idees no són moda, però els seus ideals són d'una consistència granítica. Clandestí des del 1944, no el van detenir mai. Ex-secretari d'organització del PSUC, avui, des del PCC, és una de les llegendes vives de l'antifranquisme i del comunisme català.

Va néixer a Canals (la Costera), no gaire lluny de Xàtiva, l'any 1916, però es considera tortosí, perquè va anar de petit a la capital del Baix Ebre. El pare de Josep Serradell Pérez —un segon cognom que no apareix mai, eclipsat pel mític "Roman"— era ferroviari i sindicalista a la UGT, i simpatitzava amb Largo Caballero, i ell, el més gran de quatre germans, va començar militant a les Joventuts Socialistes de Catalunya. Als vuit anys ja treballava en un forn, i als deu, en una impremta. El 1936 va ser fundador del PSUC a Tortosa i de les seves joventuts, les JSUC, i entrà de regidor a l'Ajuntament.

Format a l'Escola de Guerra de Sarrià, durant la guerra civil va arribar al grau de capità i va lluitar en uns quants fronts. Internat al camp de concentració de Vernet (Conflent), l'abril del 1939 va ser detingut per la gendarmeria francesa perquè intentava de reorganitzar les JSUC i fou internat a la fortalesa de Cotlliure (Vallespir). Tornat a Vernet —ara en un camp de càstig—, va formar part de la direcció clandestina de les Joventuts. Embarcat cap a Mèxic a mitjan 1940, va romandre un temps a Huixtla, a l'estat de Chiapas, i el 1941 va passar a Mèxic DF, on va conèixer la seva dona, la mataronina Margarida Abril, també coratjosa dirigent de les JSUC i del PSUC.

De retorn a Catalunya, va arribar a Barcelona a començament del 1944. Clandestí fins a la legalització del PSUC, "Roman" va tenir responsabilitats diferents en la direcció dels comunistes catalans, bàsicament organitzatives. Nomenat secretari d'organització a partir

del II Congrés (1965) i fins el IV (1977), la seva labor va contribuir en bona mesura als anys més gloriosos de la història del PSUC, un partit que en aspectes importants, sosté la historiadora Carme Cebrian a *Estimat PSUC*, "s'havia format sota la seva mirada". Amb estades periòdiques a París i alguna a Madrid i al País Basc, pertanyia també al Comitè Central del PCE i es va arrenglar durant molts anys amb les posicions de Carrillo.

Fins que l'eurocomunisme abocà "Roman" —que no apareix a la GEC ni al *Diccionari d'Història de Catalunya*— al duríssim procés fraccional que culminà el 1981 amb la fundació del Partit dels Comunistes de Catalunya (PCC). Durant un temps, des de Madrid, va ocupar-se d'organitzar l'ara molt letàrgic Partido Comunista de los Pueblos de España (PCPE). Als vuitanta-dos anys encara forma part de la direcció del PCC, que avui participa en EUiA.

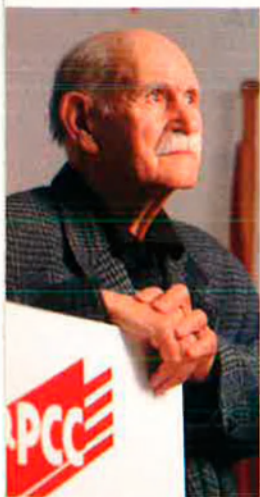
—*Quin és el record més viu de la seva estada a Chiapas?*

—El nostre grup de comunistes no es barrejava gaire amb la gent. Només teníem contacte amb les autoritats i amb els sindicalistes camperols. Recordo que un dia, en preguntar amb un company per un dirigent sindical, ens miren i ens

diuen: "Es que lo mataron ayer...". Se l'havien carregat sense que passés absolutament res. Per això no m'estranya gens el que es viu ara a Chiapas: la gent d'allà està molt oprimida, però ja fa temps que ha dit prou.

—*Com es va preparar la seva arribada a Catalunya i l'ingrés a la clandestinitat?*

"La clandestinitat feia que les relacions amb la família fossin molt difícils. Quan va morir la mare, jo vivia prop del Camp Nou, a deu minuts d'on vivia ella. Però, la seva mort, no la vaig saber fins un mes i mig més tard!"

—Els darrers temps de l'estada a Mèxic DF, on el PSUC i el PCE tenien un centre de direcció important —hi vaig conèixer Carrillo—, m'havia entrenat per poder actuar clandestinament. Aquesta preparació va continuar a Buenos Aires, ciutat que, per nosaltres, era un centre de comunicació, perquè a través dels mariners dels vaixells mercants rebíem informació de com anaven les coses a l'Espanya de Franco. Jo vaig passar l'Atlàntic amb els papers falsos —uns dels molts que vaig tenir— del fill d'un *hacendado* que venia a recollir una herència.

—*Papers falsos i domicilis sempre provisionals...*

—Sempre. L'únic domicili fix que teníem la Margarida i jo era a París, on hi havia les direccions del PSUC i del PCE, però a Catalunya molts companys del partit no sabien que érem parella. Aquí vaig estar sempre a Barcelona, i sovint jo era el tiet que havia vingut a passar uns dies amb la família, amb famílies de comunistes catalans, que no cal dir que se la jugaven tenint-me entre ells.

—*D'on ve, això de "Roman"?*

—De res en especial, només de la necessitat d'adoptar un sobrenom amb què els companys et puguin identificar. A les darreries de la clandestinitat també em vaig dir "Miró" —"Roman" ja era massa conegut de la policia—, però aquest sobrenom, el concixia molt poca gent.

—*"Roman" s'assembla força a "Groman", el primer dirigent clandestí amb qui va col·laborar estretament.*

—Sí, però és pura casualitat. "Groman", el nom del qual era Andrés Paredes, era el responsable del PSUC a l'interior quan jo vaig arribar. Va ser detingut molt aviat, i cal dir que es va portar amb nosaltres d'una manera estúpida. Sabia on vivíem la Margarida i jo, perquè la casa ens l'havia facilitada ell mateix. El van sacsejar a base de bé, però no va dir ni piu. Si hagués "cantat", ens haurien afusellat, perquè hi havia una llei que aplicava la pena de mort als "agents subversius" vinguts de l'estranger. No cal dir que, en assabentar-nos que l'havien detingut, vam saltar de la casa de seguida. D'aquestes i més peripècies, te'n podria explicar un fum. Fins i tot vaig arribar a treballar uns mesos a l'exèrcit de Franco.

—*Què diu ara!*

—Doncs sí. El 1945 havia arribat d'una breu estada a València i vaig haver de posar-me a treballar. Excepcionalment, perquè la cosa més habitual era que els diners de l'organització em cobriessin les despeses. Vaig treballar aproximadament mig any en un magatzem d'intendència carregant i descarregant sacs de cent i cent vint quilos. M'hi va ajudar a entrar un company del partit que hi treballava i que em va aconseguir una cèdula d'identificació per ingressar-hi. Tre-

ballar allí no era gens perillós, tot al revés, era molt segur: qui podia sospitar de tu? Fins que el partit em va fer anar a Madrid i després a Euskadi.

—*No devien ser viatges ni estades de plaer...*

—Imagina't! Normalment viatjàvem amb tren i sempre anant amb molt de compte, perquè els diners eren justets. Fins que a començament del 1946, per indicació de Comorera i Carrillo des de París, assumeixo durant uns mesos la màxima responsabilitat del PSUC a l'interior. La Margarida dirigia el treball de les Joventuts.

—*Vostè i la Margarida no van ser mai detinguts per la policia franquista. Amb tantes caigudes de comunistes com hi va haver, el fet és gairebé insòlit...*

—Nosaltres hem tingut la sort de treballar amb gent molt ferma, que ha resistit tortures serioses sense revelar dades comprometedores per a l'organització. Durant la famosa caiguda del 47, a partir de la qual foren

afusellats Joaquim Puig Pidemunt —aleshores director de *Treball*—, Numen Mestres, Àngel Carrero i Pere Valverde, la policia va ensenyar a Ferran Rius, un company de la direcció, un esbós del tal "Roman". Però també aquesta vegada hi va haver sort.

—*Mai no va anar de poc que l' enxampessin?*

—Mai. Per una senzilla raó: per què jo sempre m'he refiat de tothom però, alhora, he desconfiat de tothom. Sempre he extremat les mesures de prevenció.

—*Expliqui-me'n unes quantes...*

—Quan tenia una cita amb un company jo passava pel lloc convingut una estona abans, per veure si les coses estaven en ordre. Després, no esperava mai ningú més de cinc minuts. D'una altra banda, ningú, absolutament ningú —excepte en el cas inicial de "Groman"— sabia on jo vivia a cada moment, ni sa-

bien on podrien trobar-me excepte quan teníem una cita. A més a més, de la plaça de Catalunya en avall no hi vaig tornar a passar fins que vam ser legals. M'estimava més de donar les cites a la part alta de la ciutat, als barris més burgesos, per despistar completament la policia.

—*El 1960 es va retrobar a Perpinyà amb els pares, que no havia vist feia vint-i-tres anys. L'encontre devia ser emotiu d'allò més...*

—Imagina't! Retrobar-me amb els pares compensava, d'alguna manera, tants de patiments. Va ser una satisfacció tremenda per a tots, però sobretot per a ells. La feina clandestina feia que les relacions amb la família fossin molt difícils. Quan va morir la mare, l'any 67, jo vivia prop del Camp Nou, a deu minuts d'on vivia ella. Però, la seva mort, no la vaig saber fins un més i mig més tard!

—*Una altra compensació de tants sacrificis, no és el*

"De la plaça de Catalunya en avall no hi vaig tornar a passar fins que vam ser legals. M'estimava més de donar les cites a la part alta de la ciutat, als barris més burgesos, per despistar la policia."

fet d'adonar-te que te'n surts no solament perquè ets disciplinat i tens sort, sinó també perquè ets decididament llest?

—És evident que per ser clandestí cal ser una mica espavilat. A la clandestinitat, un error pot ser fatal.

—*En els dos reculls de textos que li ha editat el PCC s'insisteix en el sentit de l'organització i en la formació política dels joves. Són els eixos principals de la seva trajectòria?*

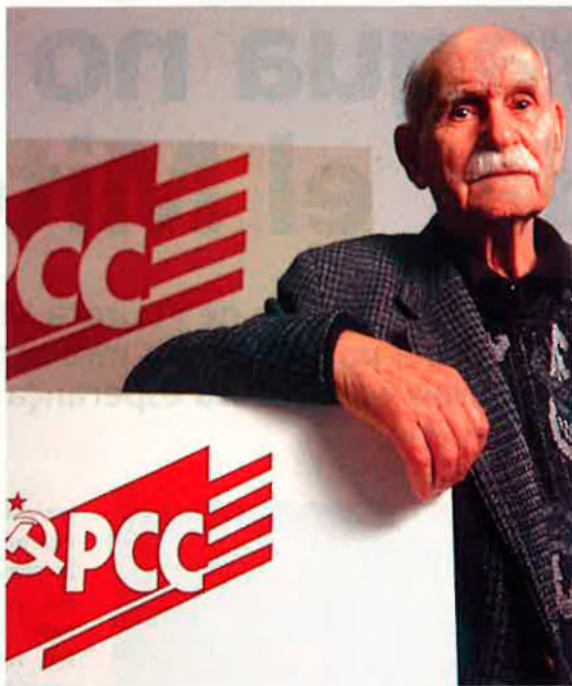
—El sentit de l'organització és bàsic. Jo he estat secretari d'organització del PSUC durant molts anys i, d'una cosa molt petita, en vam fer un PSUC molt gran. El treball d'organització consisteix, sobretot, en la tasca d'un equip que ha de saber concebre les coses només d'una manera col·lectiva. Saber treballar amb les idees dels altres, i tenir un sentit dialèctic de les idees, és el més important. Pel que fa als joves, hi he tingut sempre una gran confiança. Si un partit no disposa d'unes joventuts potents, aquest partit va coix, i arribarà un moment que no avançarà.

—*La nit de la legalització del partit, el 3 de maig del 1977, era per emborratxar-se, però vostè no ho va fer ni en aquella avinentesa...*

—No, i reconec que n'hi havia per fer-ho, després de tants anys d'esperar aquell moment en unes condicions tan difícils. Però jo sempre he tingut un sentit molt auster de les coses, i això m'ha ajudat força. Sóc home de poques necessitats. He viscut només pel partit i per la Margarida, a qui dec molt i amb qui he estat sempre molt unit, malgrat que la vida clandestina ens imposava, sovint, llargues separacions.

—*Per què no ha tingut mai càrrecs electes: diputat, regidor? Per manca de vocació institucional?*

—No és problema de vocació. Quan el PSUC va esdevenir legal, havíem entrat de ple en l'etapa de l'eurocomunisme i jo vaig ser considerat el principal cap de turc d'un sector influent del partit, bàsicament la gent que provenia de Bandera Roja. De tota manera,

—**Com veu el món a la fi de segle?
—Hi ha contradiccions molt serioses
dins les forces capitalistes,
i aquestes contradiccions facilitaran
la lluita dels comunistes i de les
forces d'esquerra. I és que els
comunistes som part integrant
de l'esquerra, però no en tenim
el monopoli.**

—**Pujol o Maragall?**

—**Maragall..., per allò de la unitat
de l'esquerra, però no és que
m'entusiasmi gaire. De la
socialdemocràcia, ja fa molt que
en sabem les insuficiències.**

disposats a trencar, amb la idea que els qui ells anomenaven "pro-soviètics" ja no farien res més de bo. Però anaven totalment equivocats. Malgrat totes les dificultats, la gent del PCC hem continuat lluitant. No som un gran partit, d'acord, però sí que som un partit que es manté, i que ara participa en Esquerra Unida i Alternativa perquè volem la unitat de l'esquerra.

—*La caiguda del mur de Berlín i la desaparició de l'URSS han deixat el comunisme internacional, no cal dir-ho, en una mala situació.*

—Certament, els comunistes hem rebut moltes garrotades. Per començar, hem perdut un referent internacional, si més no a Europa. La Xina? El món asiàtic és una altra cosa... Però el procés de redreçament comença a iniciar-se sobre la base de certes reunions recents, com ara un aplec de partits comunistes a París. El PC francès, que és molt important, fa un paper notable en aquest sentit.

em van proposar d'anar de cap de llista a la candidatura municipal de Mataró el 1979, i vaig dir que no. I resulta que es fan les eleccions i perdem l'alcaldia per un regidor. I després els companys em criticaven: "Si haguessis acceptat...". Però jo els deia: "És que m'hi veieu, a mi, fet d'alcalde de Mataró?"

—*El 1980, encara fa un viatge amb el seu vell amic Carrillo a Corea del Nord. Però l'eurocomunisme, no havia trencat els vells lligams?*

—S'anaven trencant cada vegada més, perquè l'eurocomunisme, en definitiva, conduïa a la liquidació del comunisme i a la negació de la lluita de classes. Sempre havia considerat Santiago un gran animal polític, però les posicions de cadascú van ser més fortes que no pas aquesta admiració.

—*El trencament del PSUC i la creació del PCC l'any 1982 va ser un procés prou dolorós i fraticida. Els anys han demostrat que el divorci era inevitable?*

—El trencament potser s'hauria pogut evitar, però els antics membres de Bandera Roja i alguna gent del PSUC estaven

